

Kaj Munks tale ved Studenterforeningens sommermøde på Gerlev idrætshøjskole

Taler

Kaj Munk
Præst og dramatiker

Dato

18. august 1940

Sted

Gerlev idrætshøjskole

Omstændigheder

Dette er et uddrag af talen.

Det er vor Storhed og Lykke, at vi er et lille Folk, og det er vor Stolthed, at vi er et ældgammelt Rige. Der er Tider i mit Liv, hvor jeg har været fjanget nok til at ønske, at vi var en Stormagt, saa ogsaa vi kunde faa et Ord med i Debatten. Men nu ved jeg, at det er en Lykke, at vi er et lille Land. Hvad skulde vi være en Stormagt for? Dem er der nok af. De er Stater i Lømmelalderen. Hvad har de betydet i Sammenligning med de smaa, fra disse kom oftest de største Gaver til Verden og Menneskeheden. Jeg nævner Sokrates, der adlede Menneskeslægten ved at vise, at af alle Menneskemagter er Menneskesindet den stærkeste, Jesus, hans Modside, blottet for videri, saa bare esse, Michelangelo, der skabte, som kun Gud ellers skaber, Raphael, Beethoven, Kant, Heine, Goethe. Hvad gav Tyskland ikke Verden, endnu før det var til? Og herhjemme Dronning Margrethe, Diktatorinden, Grundtvig, hvis største Tid endnu ikke er begyndt, men som Amerika og Asien vil valfarte til. Kierkegaard og Andersen, der viste, at Fyen er større end Jordkloden. Hvor var Verden fattig uden disse. Tungt er det at bære Ansvar for et lille Lands Liv, for om Staterne gaar under, gør intet, blot Folkene bestaar - de, der bragte os Kulturens store Gaver i deres Geni.

Tyskerne har givet Danmark et Løfte, som de brød. De gav et nyt igen; om de vil holde det, ved vi ikke; men vi vil kæmpe for, at vort Land kan leve og blive frit igen. Var kampen for vort Land end saa haabløs, vilde vi dog kæmpe. Europa ligger under Tyskernes Støvlehæl, men Napoleon var større end Hitler er, og hvordan blev Ikke hans Skæbne. Men i Kampen kan det ikke nytte at sidde med Hænderne i Skødet og mumle: vi er danske, vi er danske. Skal vi efterligne Svend Gønge? Kan Holger Danske finde sig i at sidde i Beskyttelsesrummene paa Kronborg med tysk Indkvartering, kan vi andre vel

ogsaa gaa i Kælderens af og til. Somme Tider er det mere positivt at være passiv end at handle. At blive demonstrativt siddende hjemme, naar de andre gaar til Ludder, er ogsaa positivt. Men Hitler maa forstaa, at Holger Danske bliver ikke siddende, større Krænkelser end 9. April blev aldrig tilføjet vort Land. Bobé og Svend Borberg er ikke længere værdige til at bære danske Navne. Den dansk-tyske Forening vilde før Krigen have været paa sin Plads, nu er den en national Utilbørlighed. Tyskerne kan blive vore Venner, men Venskabsforhold til Tyskland er ikke muligt for os nu, ikke før hver Tysker er ude af Landet.

Er det danske Folk overhovedet et Folk af Ære? Ikke et Menneske hørte efter Stauning, naar han talte 1. Maj i Fælledparken, for Arbejderne havde faaet Frihed, Lighed o.s.v. Fatter fortærede sin Mad, drak sin Pilsner og slog Mutter i Rumpen. Der har været periodiske Hanekampe, der kaldtes Valg. Nogle siger, at vi skal slaa en Streg over Fortiden med alle dens Fejl, og kun se frem. Men det er for letkøbt Snak. Vi skal netop lære af vore Fejl. Intet Folk kan leve uden Idealer. Det kan nytte at have Mod til at se paa, hvordan Forholdene var og gaa i Rette med sig selv.

Jeg anklager Bønderne for Mangel paa Storsyn. Jeg anklager de aandelige Førere for at have gaaet udenom. Jeg anklager Præsteskabet bittert for at have listet paa Kattepoter. Jeg anklager Højskolen for at have mistet sit Ansigt og være gaaet over til "Fred hviler over Land-Religiøsitet." Jeg anklager Kunsten for at have ladet Æstetikerens gaa forud for Profeten. Jeg anklager mig selv for at have givet Skønheden for meget og Sandheden for lidt.

Stauning udtalte engang, at Krænkelser af Danmarks Frihed vilde gaa over Parlamentarikernes Lig. Men Hr. Staunings Lig var ikke mellem den 9. Aprils faldne. Politiken gav sig i Tjeneste hos Verdens stærkeste Militærmagt. Demokratiet kendte ikke Livet, det levede i Illusionen. Parlamentarismen sagde: Bly i Skrift i Stedet for Bly i Kugler. Parlamentarismen er Sagførerens, der kan fiduse sig frem til Sejren. P. Munch svarede imod en Beskyldning for at have solgt Danmarks Ære: "Frasen er der ikke Plads for i Verden". Den 9. April blev det danske Folk snydt for Sorgens Gave.

Der var for nogle Aar tilbage en Forbryder, der skulde henrettes. Han laa i en Have¹ og kæmpede med sig selv. Parlamentarikerens hviskede i Øret paa han: "Gaa op til Pilatus og forhandl dig til Rette med ham," men han valgte, at tømme Sorgens Bæger. Da de spurgte ham: "Hvad er Sandheden", svarede han

ikke med noget Isme. Han pegede paa sit eget Bryst. Han er Sandheden. Hans Kors er i vort Flag, hans Kirke er i vort Land. Det er ikke en ny Isme, men Kristendommen, der skal frelse Verden.

Danskerne snød for deres Langfredag og uden over Langfredag ingen Paaskemorgen. Hvordan skal vi bære os ad med at redde Paaskemorgen. Der er 3 Muligheder.

Vi kan give os hen til Fritz Clausen, som har fældet Parlamentarismens Drage. Der var nogen af os der højagtede Hitler. Vi højagter stadig den Hitler, der førte Tyskland frem af Moradset. Med den Hitler eksisterer ikke mere, den Hitler døde, da Idealets Nationalitetsgrænse ombyttedes med Rovdyrskrigets Livsrumsraab, da havde det onde taget Magten fra Hitler. Demokratiet er raadent, og Diktaturet er ubrugeligt for danske Sind.

Vi kan afskaffe Løgnen ved at afskaffe Idealerne. Vi kan sætte Revytonen i Højsædet ”Ja, man kan nu sige, hvad man vil, uinteressant det er Tiden ikke”. [Her gjorde Kaj Munk en Bemærkning om Georg Brandes’ Ord om 5. Mosebog 23.12.]

Men der er ogsaa en tredie Mulighed. Vi kan vende os bort fra den fromme² Optimisme, der siger: ”Det gaar nok, Farmand.” Vi skal forstaa, at fattig er den, der aldrig fik saa ondt at kende ”Ved Babels Floder med Graad vi sad, og ingen gad Harperne stemme”. Vælger vi dette er det, som jeg begyndte med at sige, at vi lever i et lille Land. Lad os Danske, som har en Pligt overfor andre end os selv og vort eget Land, forsøge at hæve os op over Junglens Lov ved at efterleve Himlens Bud. Lad os kræve de 10 Bud respekteret, de der engang var Lov nok, men nu dagligt overtrædes af os alle. Jeg tror, at der kommer Mænd, der er Opgaven voksen at lede os frem efter dem. Lad os se paa Budene. Du maa ikke have andre Guder. Nej, du maa ikke tilbede hverken Ideer eller Mennesker som Guder.

Du maa ikke tage Herren din Guds Navn forfængeligt. Nej, du skal nævne Tingene ved deres rette Navn.

Kom Hviledagen i Hu, at du holder den hellig. Hvis I ikke har Brug for os

Præster, saa hold den hellig i Jere egne Hjerter.

Ær din Fader og din Moder. Ja, og gamle Danmark.

Du maa ikke slaa ihjel. Det betyder: Du skal være Soldat. Du maa ikke lade slaa ihjel. Det sker ved at værne om det, du holder af.

Du maa ikke bedrive Hor. Kvindens Ligeberettigelse betød ofte Kvindens Liderliggørelse. Kvinden skal ikke stilles lige med Manden, hun skal stilles over ham. Hvad skulde han ellers se op til? Hetæren er god nok til sit Brug, men hun duer ikke til at være Moder.

Du maa ikke stjæle. Nej og heller ikke din Nabos Land.

Du maa ikke sige falsk Vidnesbyrd imod din Næste.

Du maa ikke begære din Næstes Hus.

Du maa ikke begære din Næstes Hustru, eller noget der hører din Næste til.

Ja, det staar der virkelig.

Vi er Landsmænd, og vi vil søge sammen under Korset, under Guds og Frelserens Kors i vor gamle Flag.

Jeg har talt længere til Jer, end jeg nogensinde har talt offentlig før, men hvem ved, hvornaar vi atter faar Lov at tale frit sammen, og jeg havde saa meget jeg trængte til at sige Jer. Vi har meget at leve for. Hver enkelt skal hænge i paa den Plads i Vingaarden, hvor han er sat. Den Herre vi har givet os til, anviser os vort Arbejde. Vi maa udføre det Arbejde, han byder os.

Skal vi rejse os og bede: "Herre vor Gud. Gør os atter værdige til et frit Fædreland."

1. Utydeligt i originalen. Usikkert om dette er det rigtige ord.
2. Der står "fomme" i originalen, men det er sandsynligvis en slåfejl.

Kilde

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Agitationstale, Danmarks besættelse 1940-1945

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/kaj-munks-tale-ved-studenterforeningens-sommermode-pa-gerlev-idraetshojskole>